

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 119. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034110455520/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

INDLEDNING.

I.

I 1556 udgav Erasmus Lætus Salmerne efter Chr. III's Bibel med Tilføjelse foran de enkelte Salmer af Luthers Summarier. Til denne Udgave skrev Peder Palladius det ndf. udgivne Forord, hvori han anbefaler Lætus' Bog varmt og udtrykker Haabet om, at den maa fortrænge en lille Bog, som „*vancker alleuegne/ her i Danmark/ vdi mange Menniskers Hender/ som Magister Georgius Smaltzing vdrog i sit Fengsel/ aff Davids Psalme Bog/ oc det vdi Bøne vijs/ som Titelen liuder.*“

Denne lille Bog, som er omtalt foran Bind I, 305 Fodn. og 303, udkom 1533 under Titlen: *Davids Psalter giord wdi Bøner/ offuer the hundrede oc halfftredisinds tiue Psalmer/ wel begrundede y then hellige Guddømelige schriff/ aff Georgio Smaltzing/ oc nu nylige fordanskedt. MDXXXiij.* Paa sidste Blad staar: *Thenne Davids Psalter giord wdi bøner/ er Prentet y Magdeborg hooss Hans Walther/ oc retted aff Ja. Hanssz. Aar effter Guds byrd MDXXXiij.*

Som Exempel paa Schmaltzings Bearbejdelse anfører jeg 1. Vers af Miserere; det lyder:

O Gud vær meg naadig/ effter thyn store miskundhed/ thÿ thit dom er meg alt for swart/ ieg kan icke taale thet/ affslæt myne synder oc offuertræding/ effter thyn store barmhærtighed. O Herre x. tusind pund/ ia saa mange centener er ieg teg skyldig/ ieg kan icke betale thet/ myn fyllistgiørelse er inthet værd.

Det var iøvrigt ikke første Gang Schmaltzings Davidsbønner var benyttet paa Dansk. I den foran Bind I, 305 beskrevne Bedebog „En ny Bedebog 1531“ findes som

omtalt anf. St. en Oversættelse af Bodssalmerne¹. Sin Modvilje mod Schmaltzing viser Palladius ogsaa overfor denne Bedebog, idet han i sin Nyudgave af Bedebogen („En ret Bedebog“ 1544) udelader Schmaltzings Bearbejdelse.

Naar Palladius om Oversættelsen af Schmaltzings Bog skriver, at den fandtes i alle Menneskers Hænder, saa tyder dette paa, at Bogen har været optrykt mange Gange; i hvert Fald vilde han næppe i 1556 have skrevet dette om en Bog, som var udkommet over en Snes Aar forinden og ikke senere. Men vi kender af ældre Udgaver kun Originalen 1533; de senere Oplag er da nok slidt op i Brugen. (Udg. 1533 er kun bevaret i ét Exemplar, nu i Karen Brahes Bogsamling; se iøvrigt Bruuns Aarsberetn. fra d. kgl. Bibl. II, 63. Om senere Udgaver se ndf.).

II.

Det Ønske, Palladius udtrykker i sin Fortale, at Lætus' Bog maatte fortrænge Oversættelsen af Schmaltzings, gik for saa vidt ikke i Opfyldelse, som vi finder Optryk af denne endnu henved et Aarhundrede efter dens Fremkomst²; men Lætus' Oversættelse af Summarierne med

¹ Oversættelsen i Salmebogen 1533 er uafhængig af Oversættelsen af Bodssalmerne i Bedebogen. I det ovf. citerede Vers har fx. Bedebogen 1531: *ieg kan icke fordraget*, hvor Salmebogen 1533 har: *ieg kan icke taale thet*; Bedebogen har: *effter thÿn miskunds mangfoldighed*, hvor Salmebogen har: *effter thÿn store barmhiertighed*, osv.

² I Videnskabernes Selskabs Almanak for 1766 meddeles under 1570 følgende Titel: „*David's Psalter giort udi Bønner ved Georg Smaltzing og paa Dansk udsat aff Jacob Hansen. Kiøbenhaffn 1570. in 8vo*“; denne Udgave er nu tabt ligesom de formentlig ikke faa ældre Optryk; derimod er der fra 17. Aarh. bevaret en Udgave, som er „*Prentet i Kiøbinghaffn/ Aff Salomone Sartorio. Aar 1616*“. I denne Udgave nævnes hverken Schmaltzings eller Jacob Hansens Navn, men iøvrigt stemmer Udgaven fra først til sidst ordret med Originalen 1533. Titlen er: *[David's Psalter: Giort udi Bøner/ offuer de Hundrede och Halftredesindstive Kong Davids Psalmer: Vel begrundede vdi den hellige Guddommelige Scrifft etc. Anno M. D. XVI. Prentet i Kiøbenhaffn aff Salomone Sa[r]torio*“. Exemplar (med lidt læderet Titelblad) paa d. kgl. Bibliotek.